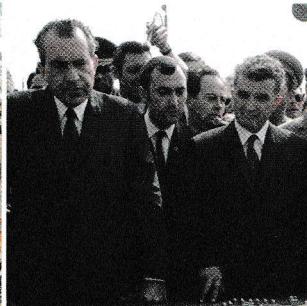
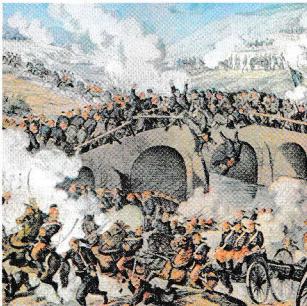

Ion Bulei

O ISTORIE ILUSTRATĂ A ROMÂNIILOR

București
2018

CUPRINS

DIN PARTEA AUTORULUI	7
1. VLAHII – ROMÂNII	9
2. ORIGINILE	11
GETO-DACII • BUREBISTA • COLUMNĂ TRAIANA	
3. CONTINUITATEA	18
DISPĂRUT-AU DACII? • TĂCEREA IZVOARELOR • GOTII. HUNII. GEPIZII.	
LONGOBARZII. AVARII... • SLAVII • UNITATEA LIMBII • ROMANICII	
4. ÎN STRUCTURI FEUDALE	34
„ROMANIILE” • CÂND VIN UNGURII • ÎN PODIȘUL TRANSILVANIEI	
LA SUD ȘI EST DE CARPAȚI	
5. REZISTENȚĂ ȘI SUPUNERE	44
„VIN TURCI” • TRANSILVANIA ÎNTRE REGATUL MAGHIAR ȘI IMPERIUL OTOMAN	
TREI EROI AI LUPTEI ANTIOTOMANE • DE LA TRIBUT LA DOMINAȚIE	
VISUL UNUI REGAT DACIC • SOCIETATE CONTRADICTORIE • DIPLOMA	
LEOPOLDINĂ • CANTEMIR ȘI BRÂNCOVEANU • FANARIOȚI ȘI FANARIOTISM	
6. TREZIREA NAȚIONALĂ	78
INOCHENTIE MICU • HOREA • TUDOR VLADIMIRESCU	
CÂND VIN VAPOARELE OCCIDENTULUI ÎN PORTURILE DE LA DUNĂRE	
REGULAMENTELE ORGANICE • SEMNE DE ÎNNOIRE	

GENERATIA DE LA 1848 • REVOLUȚIA ROMÂNĂ

7. MODERNITATEA. ÎNTRE REALIZĂRI ȘI CONTRADICȚII 112

SUB GARANTIA EUROPEI • ALEXANDRU IOAN CUZA

DE LA „DIPLOMA DIN OCTOMBRIE” LA DUALISM • PRINCIPELE STRĂIN

DE LA SUZERANITATE LA INDEPENDENȚĂ • „BELGIA ORIENTULUI”

IDENTITISM ROMÂN • SUB DUALISM ÎN TRANSILVANIA

RUSIFICAREA ÎN BASARABIA

8. RĂZBOIUL UNITĂȚII NAȚIONALE 169

NEUTRALITATEA • FERDINAND I • RĂZBOIUL ROMÂNIEI

SPRE MAREA UNIRE • RECUNOAȘTEREA UNIRII

9. ROMÂNIA – ȚARĂ MIJLOCIE A EUROPEI 189

ALTE DIMENSIUNI. ALTE STRUCTURI • MINORITARI

SISTEMUL ALIANȚELOR EXTERNE • ÎMPLINIRE SPIRITUALĂ

10. SUB DICTATURI 208

CAROL II ȘI CAMARILA • DRAMATISMUL ISTORIEI

ION ANTONESCU • SOVIETIZAREA • COMUNIZAREA • REACȚIA

„MIELULUI BLÂND” • ULTIMA DICTATURĂ • SOCIALISM DINASTIC

11. ȘI A VENIT DECEMBRIE '89! 253

ANEXE

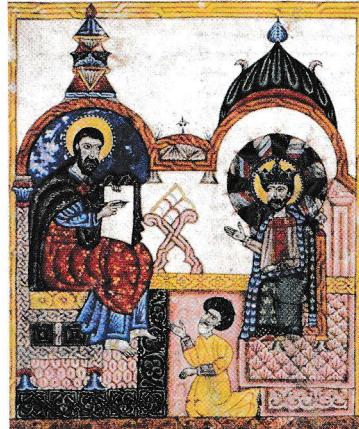
276

1 VLAHII – ROMÂNII

În secolele IX–XI, izvoare în limbile greacă, latină și slavonă atestă existența unei noi etnii în spațiul carpato-danubiano-balcanic: „vlahi“, „valahи“ ori „wolohи“, „blachi“, după natura izvorului. Etnonimul „walch-walach“ desemna la vechii germanici o populație celtă (tribul volscilor, pe care îl menționează Iulius Caesar în *De bello Gallico*), apoi pe celții romanizați și ulterior pe toți romanicii, după cum relevă cercetările lui Leo Weisberger (*Deutsch als Volksname. Ursprung und Bedeutung*). Germanicii au adoptat termenul sub forma de „walch“ și „welche“ și l-au aplicat locuitorilor care vorbeau limba latină, printre ei și populației române din Bavaria și Austria în Evul Mediu.

De la germanici termenul trece la slavi (probabil în secolele VI–VII), într-o regiune în care aceștia au venit în contact cu o populație romanizată. De la slavi denumirea este preluată de bizantini, care constată în Macedonia, în Tesalia și în alte părți existența unei numeroase

Movses Khorenî într-un manuscris armean din secolul XIV.

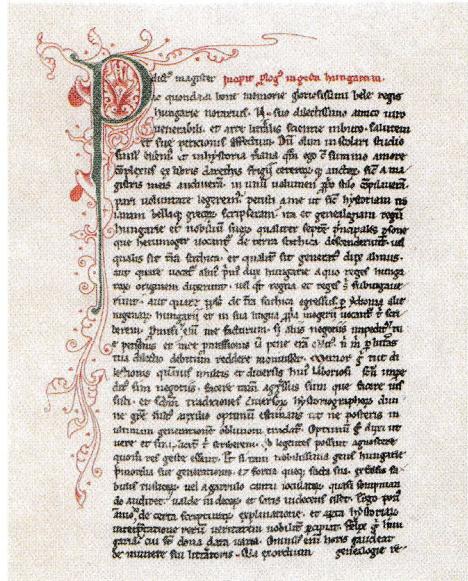
populații romanizate, care nu era slavă, dar pe care o definesc cu un nume luat de la slavi. În maghiară „valah“ devine „olah“.

În ordinea vechimii, prima mențiune despre români o găsim în cronica armeanului Movses Khorenî (din Choren) în veacul IX, care semnalează „țara necunoscută căreia i se zice Balak“. Mai clară este mențiunea din *Oguzname*, prima cronică turcă ce relatează evenimentele secolelor VII–XI, dar care este scrisă către 1035–1040. O altă relatere datează din 850, dintr-o însemnare istorică târzie de la mănăstirea Kastamonitou de la Muntele Athos, care îi menționează sub forma „vlachorynchini“

(„vlahi de la râul Rynchos“). În secolele următoare relatările despre vlahii (românii) nord-du-năreni devin numeroase; împăratul bizantin Constantin VII Porfirogenetul (913–959) îi numește „romani“, pentru a-i deosebi de „rhomei“ (bizantini). Revirimentul Imperiului Bizantin din a doua jumătate a

veacului X, datorat capacității unor împărați militari precum Nicefor II Focas (963–969) și Ioan Tsimiskes (969–976), reduce stăpânirea bizantină în regiunea Dunării de Jos și ținuturile românești în directă vecinătate cu împărăția de la Constantinopol. Într-un astfel de context, românii din Balcani reapar în izvoarele bizantine. Kedrenos îi menționează („vlahi călători“) în 976 în Macedonia, unde exista o formațiune politică autonomă. Kekaumenos scrie despre ei ca despre urmășii vechilor coloni romani (cu acest prilej el amintește de luptele dintre Traian și Decebal). Kinnamos, relatând despre evenimentele din 1167 de la Dunărea de Jos, îi consideră pe vlahi „colonisti veniți de mult din Italia“. Într-un fel asemănător

Prima pagină a manuscrisului *Gesta Hungarorum* (*Faptele ungurilor*), cronică în care sunt menționati Menumorout și Glad

îi consideră și Niketas Choniates. Paralel își fac apariția în surse și românii nord-dunăreni. În veacul XI, varegii pomenesc deseori de o țară a vlahilor (Blakuinen, Blokuinannland). În prima cronică slavă răsăriteană, *Cronica lui Nestor sau Povestea anilor de demult*, ei sunt numiți „volohi“, fiind amintiți în legătură cu luarea în stăpânire de către maghiari a bazinei Dunării. La sfârșitul aceluiași secol, ei sunt menționați pe larg în *Gesta Hungarorum* a lui Anonymus Notarius, *Gesta lui Simon de Keza*, *Chronicum Budense*, *Chronicon Pictum Vindobonense*, *Chronicum Dubnicense*.

Ulterior, mențiunile despre vlahi se înmulțesc în actele de cancelarie și în sursele narrative. Doar în spațiul balcanic, rămas în afara stăpânirii bizantine, vlahii sunt pomeniți în izvoare mai târziu, pe măsura creării unor state slave cu cancelarii proprii (în Herțegovina pe la 1270, în jurul Ragusei pe la 1300, în Croația și în Bosnia la 1300, în Dalmatia la 1360, în Istria un veac mai târziu).

Toate aceste izvoare atestă o nouă realitate etnică în Europa, un nou popor, al vlahilor. Arheologic, procesul de creare a acestei noi realități e confirmat prin prezența, în secolele VIII–IX, a unei vaste culturi materiale carpato-balcanice unitare, „cultura Dridu“, care coincide, în linii mari, cu spațiul romanității răsăritene și are la bază tradițiile civilizației provinciale romano-bizantine.

2 D ORIGINILE

GETO-DACII • BUREBISTA • COLUMNĂ TRAIANA

Cine erau acești „vlahi“ care încep să inunde izvoarele istorice de după veacul IX și care sunt atestați atât la nord, cât și la sud de Dunăre (oaze de latinitate, mai mari sau mai mici, într-o Peninsula Balcanică slavizată)? și cum se explică tăcerea izvoarelor asupra lor până în acest moment de sfârșit al primului mileniu?

„Vlahii“ din sud-estul Europei se numeau între ei „români“. Dintre toate popoarele române europene, ei sunt singurii care și-au păstrat numele Romei, în forme adaptate dialectelor lor: la nord de Dunăre „români“/„rumâni“, în Tesalia și Macedonia „armâni“, în Dalmatia „rumeni“ (căci, aşa cum scrie N. Iorga, „am rămas români pentru că nu ne puteam despărții de amintirea Romei“). Ei nu foloseau numele vlahi, la sfârșitul primului mileniu sau mai târziu, decât în corespondență cu străinii care îl utilizau (chiar și polonezii denumeau Moldova, până în secolul XVII, cu termenul Valahia). Ei sunt produsul romanității orientale, rezultatul amestecului etnic dintre daci și romani, al procesului de romanizare a celor dintâi, proces început înaintea

cuceririi Daciei de către Traian și continuat și după părăsirea acesteia de către armata și administrația romană în anul 271 d.Hr., până în secolele VII–VIII. Românii sunt, așadar, daci romanizați, desigur cu adăosuri etnice de diverse proveniențe, fapt firesc într-un proces de etnogeneză desfășurat într-o epocă atât de tulbure.

GETO-DACII (denumiți **geți** de Hecateu din Milet, Herodot, Sofocle, Tucidide, Strabon și în toate scrierile grecești) încep să fie menționați de izvoare din secolul VI î.Hr. ca poporul care locuia teritoriul dintre Dunărea de Jos, Marea Neagră și Munții Balcani. Herodot, narând campania lui Darius I împotriva sciților din stepele nord-pontice (513 î.Hr.), îi amintește pe geți ca singurii care, în drumul de la Bosfor la Dunăre, s-au opus suveranului ahemenid. Îi și numește, cu acest prilej, „cei mai viteji și mai drepti dintre traci“. Izvoarele latine (Caesar, Pompeius Trogus, Horațiu, Vergiliu și alții) îi menționează și ele pe daci ca element distinctiv între celelalte triburi tracice. Din secolul I d.Hr.,

la Pliniu cel Bătrân și la Tacit, apare și denumirea de Dacia, pentru a desemna teritoriul lor de locuire.

Geto-dacii sunt de origine tracă și provin dintr-un bogat fond etnic indo-european. În Neolic și Eneolic, înaintașii lor dezvoltaseră o cultură plină de culoare și de rafinament (descoperirile de la Hamangia, Gumelnita, Cucuteni și.a.). Geto-dacii intră în contact nemijlocit cu lumea și civilizația greacă prin coloniile grecești de pe litoralul apusean al Mării Negre: Istros (Histria), Callatis (Mangalia de astăzi), Tomis (Constanța de astăzi) și.a. Produse de import (ceramică, vase de bronz sau metal prețios, podoabe, arme și îndeosebi monede) se întâlnesc nu numai în zonele extracarpato-podigrești, în vecinătatea Dunării, zonă în chip firesc mai receptivă, dar chiar în regiuni îndepărtate din Moldova și Transilvania. Importuri grecești au fost atestate în cca 140 de așezări, iar în alte 170 au fost descoperite tezaure de monede grecești sau

imitații locale ale acestora. Geto-dacii intră, de asemenea, în contact cu civilizația celtilor, pe care, în parte, o și asimilează. În 326 î.Hr., într-o confruntare cu getii, generalul macedonean Zopyrion pierde cca 30 000 de soldați, el însuși căzând pe câmpul de luptă. Alt general macedonean, devenit rege al Traciei, Lisimah, este înfrânt către anul 300 î.Hr., în două rânduri, de regele Dromihete, prima personalitate geto-dacă afirmată în istoria sud-estului european.

Geto-dacii se unesc într-un mare stat sub **BUREBISTA** (cca 82–44 î.Hr.). Scrie Strabon: „Ajuns în fruntea neamului său care era istovit de războiuri dese, getul Burebista l-a înălțat atât de mult prin exerciții, abținere de la vin și ascultare față de porunci, încât în câțiva ani a făurit un stat puternic și a supus getilor cea mai mare parte din populațiile vecine, ajungând să fie temut chiar și de romani“. Potrivit afirmațiilor aceluiași istoric, Burebista avea o armată de 200 000 de oameni (cifră,

Gânditorul și perechea sa de la Cernavodă, cultura Hamangia

Suport de tip „horă“, pictură albă și roșie, Drăgușeni (jud. Botoșani), cultura Cucuteni A

- > expediția împotriva boilor și taurișilor (60/59 i.Hr.)
- > expediția de cucerire a Olbiei (după 55 i.Hr.)
- > expediția de cucerire a cetăților de pe țârmul vest-pontic (55 i.Hr.)
- > expediția de la sudul Dunării (48 i.Hr.)
- maxima întindere a stăpânirii lui Burebista (82–44 i.Hr.)
- Imperiul Roman în 48 i.Hr.

Dacia în timpul lui Burebista, 82–44 i.Hr.

desigur, mult exagerată). Statul dac devenise astfel o forță politică și militară considerabilă în spațiul dintre Dunărea de Mijloc, Marea Neagră și Munții Balcani. O inscripție greacă din Dionysopolis îl consideră pe Burebista „cel dintâi și cel mai mare dintre regii din Tracia“. Cu armata sa, Burebista îi înfrângă pe celții din Pannonia, își impune autoritatea asupra cetăților grecești de pe litoralul nordic și apusean al Mării Negre, de la gurile Bugului la golful Burgas. În preajma bătăliei de la Pharsallos (48), el îi oferă ajutor lui Pompei împotriva lui Caesar. Moare în jurul anului 44, victimă a unui complot. După moartea sa,

statul pe care îl întemeiase nu mai are întinderea dinainte. Cotyso, Coson, Dicomes, Rholes, Dapyx, Zyraxes nu mai sunt decât mici regi peste mici stătulete, în regiunea extracarpatică, fâșii din marele stat de odinioară. Treptat, ele cad sub influența Romei. Centrul politic al dacilor se mută în sudul Transilvaniei, unde alți regi – Deceanu, Comosicus, Scorilo, Duras – pregătesc venirea lui Decebal.

COLUMNA TRAIANA. Cu mai bine de un secol înaintea cuceririi militare, spațiul dacic intră în sfera de influență a Imperiului Roman. Impactul civilizației romane se

face simțit în întreaga societate dacă, în modul de viață, în obiceiuri. Lumea dacilor prezenta neîndoelnic o serie de trăsături comune cu aceea din Gallia înaintea cuceririi ei de către Caesar. Avea o populație numeroasă (se cunosc numele a 20 de triburi dacice), relativ unitară, sedentară. Scriitorul latin Columella (*De re rustica*) îi considera pe daci experți în lucrarea pământului, iscusiți în prelucrarea fierului (o dovedesc numeroasele unelte agricole și meșteșugărești și varietatea armelor descoperite

în săpăturile arheologice) și a metalelor prețioase (mai cu seamă a argintului); foloseau roata olarului și aveau numeroase cunoștințe de botanică, medicină și astronomie. Autorii antici menționează două categorii sociale la daci: *tarabostes* (termen de origine dacă) – aristocrația sacerdotală – și *comatis* – războinicii. Satele și așezările lor semiurbane erau puternic fortificate. Grecii și romani, întrând în legături cu ei, au fost impresionați de religia lor, bazată pe credința nestrămutată în zeul suprem, Zamolxe, în nemurire, pe disprețul față de moarte.

E de înțeles de ce dacii puteau fi – și un timp au și fost – o reală stavilă în expansiunea romanilor; ba chiar în menținerea stăpânirii lor în sudul Dunării, prin deselete incursiuni pe care le făceau în Moesia. Un conflict era inevitabil. Două războaie sângheroase (101–102 și 105–106) decid soarta Daciei. **TRAIAN**, marele împărat roman (98–117), unul dintre cei mai străluciți pe care i-a avut imperiul, ieșe învingător. **DECEBAL**, cuceritorul și capabilul rege al dacilor (87–106), a încercat din răsputeri să-i opreasă pe romani la hotarele statului său. Când, în august 106, romani îpătrund în Sarmizegetusa, o parte dintre căpetenii se sinucid, pentru a nu împodobi triumful învingătorului. Ceilalți, împreună cu Decebal și resturile armatei, se retrag în munții dinspre răsăritul Daciei, încercând să continue lupta. Romanii

Respect pentru oameni și cărti
așa cum făcuse, cu un secol și jumătate mai
înainte, alt rege dac, Dapyx, în Dobrogea.
Roma nu-l va vedea pe Decebal viu în cor-
tegiul triumfal al învingătorului, așa cum
îi văzuse pe Iugurtha, regele Numidiei, pe
Vercingetorix, căpetenia galilor, pe Zenobia,
regina Palmyrei, și pe atâtia alții.

Moartea lui Decebal este descrisă în
partea cea mai înaltă a Columnei lui Traian
de la Roma. Pentru a permite vederea de
jos, ansamblul scenei se mărește până când
ocupă mai bine de o jumătate de spirală
și se încheagă astfel încât mișcarea celor
21 de soldați ai cavaleriei romane care-l
urmăreau pe regele dac, conduși de decu-
rionul Tiberius Claudius Maximus, îl obligă-

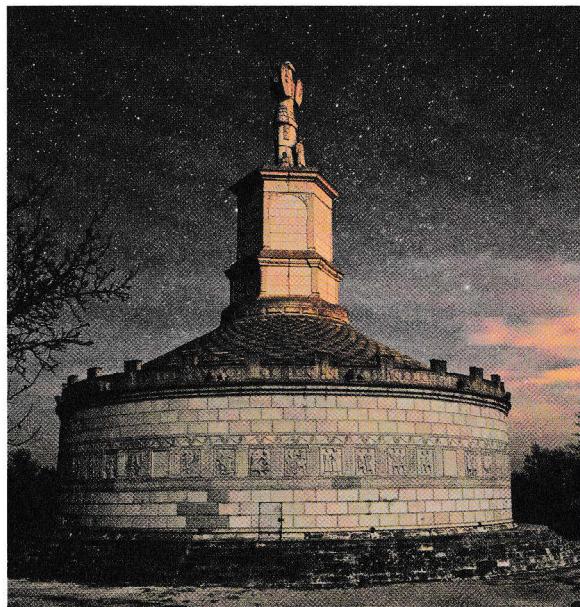
pe spectator să privească la giganticul
personaj regal care se omoară cu propria-i
sabie. Această scenă se află pe aceeași axă
cu aceea a victoriei. Decebal, cu gestul
mândru de a-și lua viața mai degrabă decât
să îndure umilința înfrângerii, stă ca „un
împărat“ la începuturile istoriei românilor.
Așa îl va descoperi naționalismul românesc
pe Decebal și-l va așeza alături de Traian,
amândoi într-o singură efigie. De la ei, po-
porul român pornea în istorie.

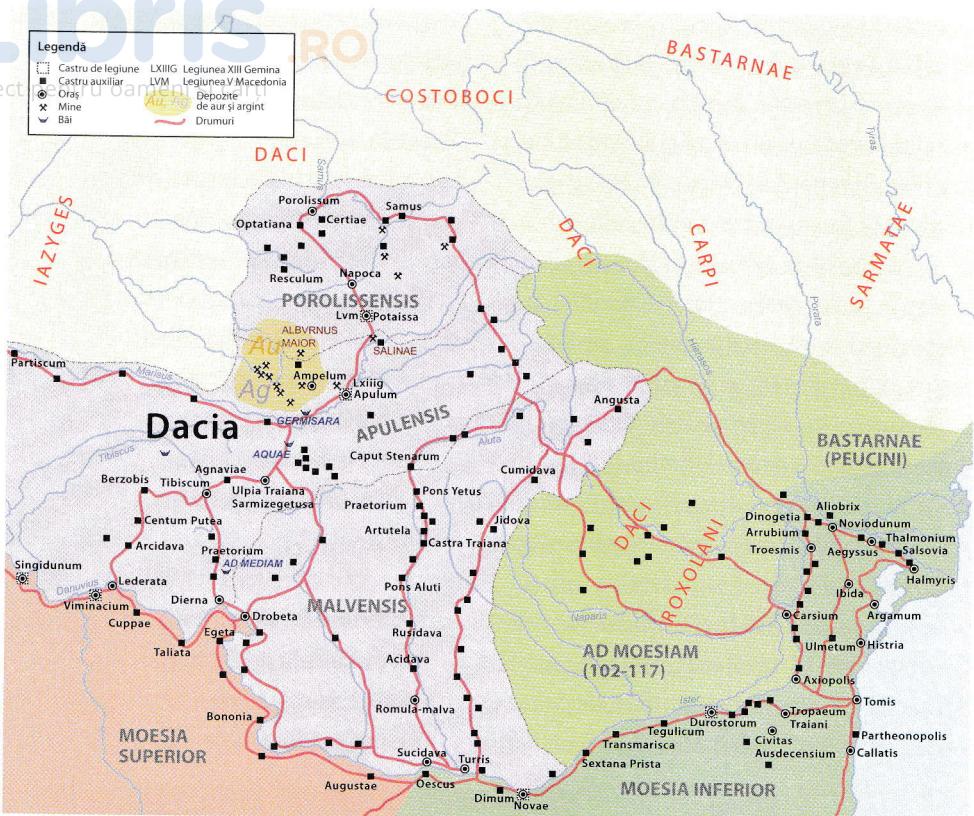
Roma celebrează fastuos victoria asu-
pra dacilor. În sudul Dobrogei, la Adamclisi,
este înălțat în 109 d.Hr. *Tropaeum Traiani*,
un monument triunfal înalt de 40 m, cu o
circumferință de aproape 100 m, cel mai de
seamă ansamblu arhitectonic de acest gen
ridicat în timpul întregii stăpâniri romane
în regiunile Dunării de Jos. La Roma, în

Regele dac Decebal

Tropaeum Traiani, Adamclisi, jud. Constanța,
ridicat în cimitirul împăratului roman Traian
între anii 106–109 d.Hr.

Dacia romană

noul for imperial, arhitectul Apollodor din Damasc, cel care construise și podul de piatră peste Dunăre înaintea celui de-al doilea război cu dacii, ridică, în 113, *Columna Traiana*, înaltă de 38 m, decorată în întregime cu scene din cucerirea Daciei (peste 2 500 de figuri umane care apar într-o bandă spiralică, lungă de 200 m, „cea mai mare sculptură în relief din toată Antichitatea” – Radu Vulpe). O adevărată capodoperă a basoreliefului roman, columna va servi și ca mormânt învingătorului lui Decebal. Ea era și un fel de ilustrație

a textului cărții lui Traian *Dacica*, o relatăre a campaniilor sale în Dacia, care, din nefericire pentru istoria românilor atât de văduvită de izvoare scrise, s-a pierdut.

Cucerirea Daciei a reprezentat pentru imperiu un spor de securitate și un izvor de însemnate avantaje economice. După istoricul bizantin Ioannes Lydus, Traian ar fi capturat din Dacia 165 000 kg de aur și 331 000 kg de argint, cifre probabil exagerate, dar care evidențiază bogăția noii provincii.

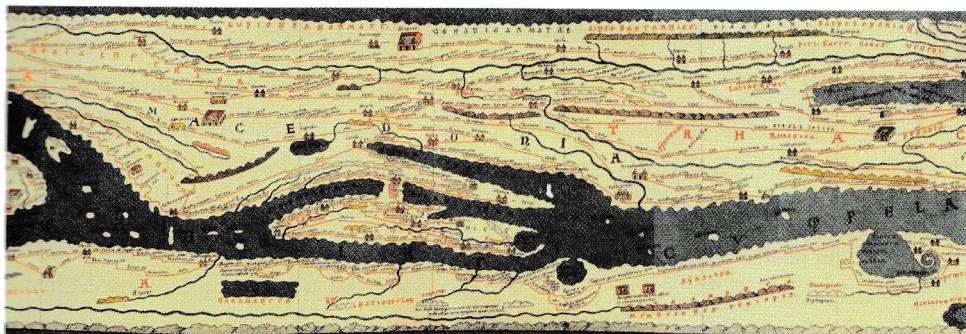
Dacia, transformată în provincie imperială romană (condusă direct de împărat,

reprezentat de un *legatus Augusti pro praetore*), se va bucura, datorită importanței sale strategice, de o atenție deosebită din partea administrației imperiale, în cele aproape două secole cât va apartine Imperiului Roman. Provincia este organizată în trei rânduri, sub împărații Traian, Hadrian (117–138) și Marc Aureliu (161–180).

După cucerire, din ordinul lui Traian, Dacia este masiv colonizată cu elemente romane sau romanizate, aduse, după cum scrie istoricul roman Eutropius, din întreaga lume romană (*ex toto orbe romano*). Au venit coloniști îndeosebi din provinciile Pannonia, Moesia, Dalmatia, Noricum, Raetia și.a. Procesul de urbanizare e foarte rapid. Astronomul, matematicianul și geograful Claudiu Ptolemeu, în prima jumătate a secolului II, menționează pe harta sa un număr de 44 de orașe în Dacia (Ulpia Traiana Augusta Dacia Sarmizegetusa, Drobeta, Napoca, Apulum, Potaissa...). Alături de orașe sunt întemeiate târguri,

tabere militare; drumuri pietruite brăzdează provincia, integrând-o, cu bogățiile ei, în fluxul general economic și comercial al imperiului. Un rol însemnat au fermele agricole întemeiate de coloniști (*villae rusticae*). Viața „Daciei Felix“ (cum este numită pe monede) se desfășoară sub semnul romanității occidentale. O demonstrează modul de organizare a vietii urbane și rurale, construcțiile dezvelite de săpăturile arheologice, *villae* suburbane sau rustice, apeductele, amfiteatrele (cel de la Sarmizegetusa putea primi 12 000 de spectatori), termele, forurile, templele. Importantă e prezența armatei în procesul de romanizare. Sunt menționate castre pe tot cuprinsul Daciei (un castru avea cca 500 de militari). Două legiuni romane staționează vreme îndelungată în Dacia: *a XIII-a Gemina*, cu sediul la Apulum, care cantonează aici în tot timpul stăpânirii romane în Dacia, și *a V-a Macedonica*, care rămâne din 166 până în 271.

Tabula Peutingeriana (fragment) – drumurile romane din Dacia romană

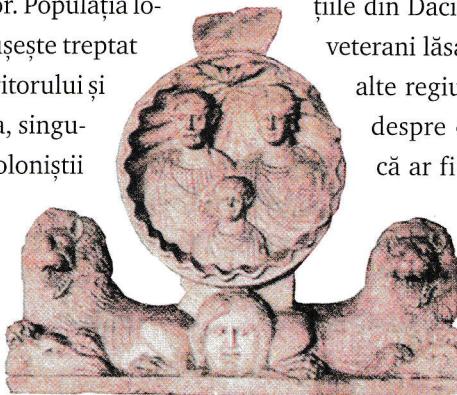

3 CONTINUITATEA

DISPĂRUT-AU DACII? • TĂCEREA IZVOARELOR
GOȚII. HUNII. GEPIZII. LONGOBARZII. AVARII... • SLAVII
UNITATEA LIMBII • ROMANICII

DISPĂRUT-AU DACII? Au dispărut dacii după cucerirea lor de către romani? Istorici și arheologi români și străini (Th. Mommsen, J. Jung, C. Patsch și.a.) au adus până acum suficiente argumente pentru a demonstra că Traian a desființat un stat, dar n-a nimicit un popor. Populația locală, chiar dacă își însușește treptat modul de viață al cuceritorului și mai ales limba acestuia, singura pe care o vorbesc coloniștii pentru a comunica între ei, cu autoritățile și cu băştinașii, rămâne elementul etnic majoritar și sub noua stăpânire. Elemente specifice ale civilizației dace (ceramica lucrată de mâna, ritul funerar) se perpetuează, alături de cele romane, în peste 100 de așezări și necropole din secolele II–III de pe întînsul provinciei. Supraviețuiesc sute de toponime și hidronime autohtone. Noile centre urbane se

înalță pe vatra vechilor așezări dacice, al căror nume adesea îl și preiau. 15 unități militare, *alae* și cohorte, recrutate din rândul populației dace, sunt atestate epigrafic din Siria până în Britannia. Se întâlnesc multe nume de rezonanță dacă pe inscripțiile din Dacia, Moesia, amintind de veterani lăsați la vatră și stabiliți în alte regiuni sau de personalități despre care izvoarele afirmau că ar fi de stirpe dacă (tracă), precum Regallianus, Aureolus, împărații Galerius și Maximinus Daia. Dacii din ultima scenă de pe Columna lui Traian, mânând vitele, nu se

Familie de daco-romani, monument funerar, Alud, jud. Alba, secolul II

duc dincolo de frunțările provinciei, ci se întorc la vetele lor. În Dacia s-a întâmplat ceea ce s-a întâmplat și în alte teritorii cucerite de romani: populația autohtonă n-a fost distrusă, ci romanizată. Romanizarea a fost mai intensă în regiunile Transilvaniei,

Banatului, Olteniei, stăpâname direct de romani, și mai slabă în Muntenia și Moldova; a fost mai puternică în zonele urbane și mai lentă în cele rurale. Limba latină s-a impus însă pretutindeni. Din cele aproximativ 3 000 de inscripții descoperite în Dacia romană, numai 40 sunt în limba greacă. Din cele 2 700 de nume de persoane menționate în cuprinsul lor, 70% sunt romane, 13% sunt grecești, 4% sunt dacice și 4% ilire. Întregul proces de romanizare a fost închinit după 271, când împăratul Aurelian este silit de presiunea triburilor germane să retragă armata și administrația din Dacia la sud de Dunăre. Părăsirea Daciei, cum scrie istoricul P.P. Panaiteșcu, „n-a fost un transfer de populație, ci un transfer de autoritate“¹.

În mileniul marilor migrații (secolele III–XIII), istoria românilor se mișcă între imperiul de la Constantinopol (al Noii Rome) și popoarele migratoare. Cel dintâi a fost un factor de consolidare a caracterului romanic și al creștinării, iar mai târziu, spre sfârșitul mileniului, un model pentru structurile de stat medievale românești (chiar dacă un model filtrat de elementul slav, dominant în Peninsula Balcanică). Popoarele migratoare au avut, în schimb, o influență mai degrabă negativă asupra mersului istoric românesc, întârziindu-l și contorsionându-l.

TĂCEREA IZVOARELOR. În timpul migrațiilor, autohtonii romanici nu mai apar în

prim-planul istoriei spațiului românesc. Iar atunci când, din veacul XVIII, istoriografia începe să fie folosită de politică pentru a crea „drepturi istorice“, faptul acesta devine un argument împotriva românilor (istoria era înțeleasă doar în dimensiunea ei politică și nu era concepută decât pe bază de izvoare scrise). Astfel ia naștere teoria imigratōnistă, care confundă absența surselor scrise privind români cu absența însăși a românilor în spațiul carpato-dunărean. După Franz Sulzer, „inventatorul“ teoriei (*Geschichte des transalpinischen Daciens*, Viena, 1781–1782), și după alți continuatori ai săi, în primul rând Robert Roesler (*Romanische Studien. Untersuchungen zur älteren Geschichte Romaniens*, Leipzig, 1871), români s-ar fi născut ca popor undeva la sud de Dunăre, într-un spațiu niciodată precizat, de unde pe la mijlocul secolului XIII ar fi migrat în Țara Românească, Moldova și Transilvania. În Transilvania i-au găsit pe unguri, secui, sași, stabiliți acolo de câteva secole. Astfel, români, locuitori ai Transilvaniei, nu puteau revendica nici un „drept istoric“ asupra ei.

¹ Este adesea citată opinia marelui filolog român Sextil Pușcariu: „Oricât de paradoxal ar părea, scrie el, evacuarea Daciei de armată și oficialități și lăsarea ei pradă barbarilor a fost una din cauzele care au favorizat menținerea romanismului în stânga Dunării. Dacă Roma ar fi opus aici o rezistență armată, năvălitorii ar fi distrus populația romană, trecând peste ea ca un ciclon peste un dig prea slab, măturând tot ce se opunea în cale... Pe întinderea mare a provinciei lăsată în nordul fluviului în stăpânirea năvălitorilor, aceștia aveau loc să se răspândească în toate direcțiile: ei nu mai puteau izbi cu atâta putere, precum valurile marii se pierd pe o întinsă plajă nisipoasă“.